

Materiały faktograficzne

Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego powiatu rypińskiego

Aleksandra Stępniewska

Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń

293806@stud.umk.pl

Przemysław Charzyński

Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń

pecha@umk.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1467-9870>

Abstrakt: Analiza potencjału turystyczno-kulturowego powiatu rypińskiego została oparta na metodzie opracowanej w tym celu i opublikowanej pierwotnie w monografii A. Mikos v. Rohrscheidta "Turystyka Kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy", Gniezno, 2008. Badania dotyczące analizy powiatu rypińskiego stanowią część projektu, którego celem jest porównanie potencjału turystyczno-kulturowego poszczególnych mikroregionów w Polsce. Analiza uwzględnia potencjalne cele turystyki kulturowej oraz inne aspekty ważne w kontekście turystyki, takie jak zagospodarowanie turystyczne i dostępność komunikacyjna obszaru.

1. Dane dotyczące przebiegu badania

Obszar badań: powiat rypiński

Lokalizacja: województwo kujawsko-pomorskie

Zasięg: mikroregion

Metodologia: metoda oceny potencjału turystyczno-kulturowego mikroregionów zawarta w: Mikos von Rohrscheidt A., 2016, Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy (Wyd.3) Wyd. KulTour.pl, Poznań.

Kwerenda: źródłowa i literatury: październik 2021- kwiecień 2022

Zapytania waloryzacyjne w obiektach i wizje lokalne: październik 2021- kwiecień 2022

Badania terenowe: listopad 2021-maj 2022

Prowadzący badania terenowe: Aleksandra Stępniewska

Data wypełnienia formularza: maj 2022

2. Formularz waloryzacyjny

Kategoria I: Potencjalne cele turystyki kulturowej

I.A: Zabytki:

I.A. a) Obiekty sakralne:

Historyczna katedra (12 punktów)

brak

Historyczna bazylika (za pierwsze dwie, punkty tylko wówczas, jeśli nie są katedrami)
(6)

brak

Historyczny zespół sakralny dużej wielkości Z (pierwsze dwa) (6)

brak

Mniejszy lub częściowo zachowany historyczny zespół sakralny (pierwsze dwa) (3)

brak

Historyczna znacząca świątynia innych religii ZD (za pierwsze dwie) (6)

brak

Sanktuarium historyczne o znaczeniu międzynarodowym (10)

brak

Sanktuarium historyczne o znaczeniu krajowym lub regionalnym (diecezjalnym)8
(jedno pierwsze) (6)

brak

Sanktuarium o znaczeniu ponadregionalnym bez historycznego kultu (za pierwsze dwa)
(7)

brak

Inne sanktuarium tej rangi lub sanktuarium o znaczeniu regionalnym bez historycznego
kultu (za pierwsze dwa) (3)

brak

Inna historyczna stale dostępna świątynia innych wyznań i religii (4)

brak

Inna świątynia innych wyznań i religii Z (2)

Kościół ewangelicko-augsburski w Rypinie z 1888 roku (2)

Aktualna siedziba biskupia (6)

brak

Inny obiekt sakralny o znacznych walorach architektonicznych (pierwsze trzy) (4)

*Kaplica drewniana pw. Matki Boskiej Studziennej z XVIII w. w Studziance (gm.
Brzuze) (4)*

Kościół pw. św. Anny w Żaleń XX w. (4)

Kościół pw. Św. Anny w Skrwilnie XIX w. (4)

Kościół pw. św. Bartłomieja w Rogowie XIX w. (-)

Kościół pw. Trójcy Świętej w Rypinie XIV w. (-)

Kaplica drewniana pw. św. Barbary w Rypinie XVII w. (-)

Kościół pw. św. Jana Chrzciciela w Sadłowie XVIII w. (-)

Kościół pw. św. Katarzyny w Radzikach Dużych XIV/XV w. (-)

Kościół pw. Św. Antoniego w Trąbinie XIX w.(-)

I.A. b) Zamki i pałace:

Monumentalny zamek lub pałac historyczny, miejsce ważnych wydarzeń ZD (za pierwsze trzy) (12)

brak

Monumentalny zamek lub pałac historyczny, ZD (za pierwsze trzy) (10)

brak

Zamek lub pałac historyczny, miejsce ważnych wydarzeń ZD (za pierwsze trzy) (5)

brak

Zamek lub pałac historyczny ZD (za pierwsze trzy) (3)

Pałac w Radzikach Małych z końca XVIII w. (3)

Zespół pałacowo-parkowy w Sadłowie z XIX w. (3)

Zespół pałacowo-parkowy w Okalewie XVIII w. (3)

Zespół pałacowo-parkowy z 1. poł XIX w. w Długim (gm. Wąpielsk) (-)

Zamek lub pałac stylizowany D (za pierwsze dwa*) (2)

Zespół pałacowo-parkowy z 2. poł XIX w.w Wąpielsku (2)

Zespół pałacowo-parkowy w Ugoszczu lata 60. XIX w. (2)

Dwór lub inna rezydencja, miejsce ważnych wydarzeń ZD (za pierwsze trzy**) (6)

brak

Ruina historycznego zamku/grodu/pałacu D (za pierwsze trzy***) (2)

Ruiny zamku rycerskiego w Radzikach Dużych z początku XV w. (2)

Ruina historycznego zamku, pałacu, grodu niedostępna (za pierwsze trzy****) (1)

Starorypin, relikty średniowiecznego grodziska (1)

Sadłowo, relikty zamku rycerskiego z XV w. (1)

I.A. c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne:

Średniowieczny cenny zespół urbanistyczny¹³ z rynkiem i ulicami, zachowany w znacznej części (za pierwsze trzy) (12)

brak

Inny cenny zespół urbanistyczny na przynajmniej krajową skalę (10)

brak

Historyczny zespół urbanistyczny z rynkiem, zachowany we fragmentach (pierwsze dwa) (3)

brak

Budynek o znacznych walorach architektonicznych, miejsce ważnych wydarzeń ZD (pierwsze trzy) (6)

brak

Budynek o znacznych walorach architektonicznych, miejsce ważnych wydarzeń¹⁵ Z (pierwsze dwa**) (3)

brak

Budynek o znacznych walorach architektonicznych ZD (pierwsze trzy**) (4)

brak

Budynek – miejsce ważnych wydarzeń ZD (pierwsze dwa***) (4)

brak

Budynek o znacznych walorach architektonicznych Z (pierwsze trzy****) (3)

brak

Budynek, miejsce ważnych wydarzeń Z (pierwsze dwa*****) (1)

brak

Historyczne fortyfikacje miejskie zachowane z znacznej części ZD (4)

brak

Znaczne fragmenty historycznych fortyfikacji miejskich (2)

brak

Ruiny fortyfikacji miejskich (1)

brak

Zachowane w znacznej części zespoły zabytkowe związane z dziejami innych niż polska grup etnicznych (za pierwsze dwa zespoły) (7)

brak

Pojedyncze zabytki związane z dziejami innych grup etnicznych ZD (za pierwsze dwa*) (4)

brak

Częściowo zniszczone lub niedostępne obiekty związane z innymi grupami etnicznymi (pierwsze dwa) (1)

brak

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu międzynarodowym ZD (pierwszy) (10)

brak

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu krajowym ZD (pierwsze dwa*) (7)

brak

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu regionalnym ZD (do trzech***) (3)

brak

Historyczna funkcjonująca stale linia kolejowa lub żegluga (tylko za przystanek początkowy lub końcowy danej linii) (6)

brak

Historyczna funkcjonująca sezonowo lub nieregularnie linia kolejowa lub żegluga (lub przystanki pośrednie linii stałej) (za pierwszy przystanek** 4)

brak

I.A. d) Obiekty militarne:

Zespół forteczny o bardzo dużym znaczeniu militarnym, zachowany w znacznej części ZD (10)

brak

Zespół forteczny o mniejszym znaczeniu lub zachowany w mniejszej części* ZD (4)

brak

Zespół forteczny o mniejszym znaczeniu, dostępny sezonowo lub w mniejszej części** (2)

brak

Pojedyncze zachowane obiekty forteczne ZD (za pierwsze dwa***) (2)

brak

Pojedyncze obiekty forteczne częściowo dostępne, ruiny fortec (pierwsze dwie****) (1)

brak

Zachowana w dużej części, dostępna linia umocnień, ważna strategicznie (pierwsze dwie) (4)

brak

Zachowana w niewielkiej części, dostępna linia umocnień* (2)

brak

Pojedyncze dostępne fragmenty umocnień (pierwsze dwa)** (1)

brak

Dodatkowe punkty za obiekty dziedzictwa kulturowego:

Obiekt Dziedzictwa Kulturowego o znaczeniu międzynarodowym ZD: UNESCO (dodatkowo 30),

brak

Obiekt będący na polskiej liście Pomników Historii ZD (dodatkowo, jeśli nie znajduje się on na liście UNESCO) (15)

brak

Przy braku ogólnej dostępności obiektów z tej grupy punkty są odejmowane, pozostawia się tylko 1/3 punktów przyznanych za dany obiekt, jeśli inaczej nie wskazano.

nie dotyczy

Dodatkowe punkty za wszystkie miejsca lub obiekty wpisanych powyżej klas:

Za stałych przewodników miejskich oprowadzających po obiektach lub przewodników obiektowych w j. polskim (za pierwsze pięć) (2)

brak

Za minimum dwa języki obce w ofercie przewodników (w pierwszych pięciu obiektach) (1)

brak

Za możliwość zamówienia przewodnika obiektowego** (pierwsze pięć) (1)

brak

Za minimum dwa języki obce w ofercie przewodników (w pierwszych pięciu) (1)

brak

Przewodniki elektroniczne po miejscu lub obiekcie (za pierwsze trzy) (1),

brak

Mikroeventy oferowane podczas każdego zwiedzania grupowego miejsca lub obiektu (pierwsze 2) (2)

brak

Mikroeventy dostępne na zamówienie grupowe podczas zwiedzania miejsca lub obiektu (za pierwsze 2) (1)

brak

Wersje obcojęzyczne przewodników elektronicznych (przynajmniej dwie wersje obcojęzyczne, w pierwszych trzech obiektach) (1)

brak

Własny materiał informacyjny w obiekcie, jak publikacje monograficzne, albumy (za pierwsze trzy obiekty) (1 pkt),

brak

Własny materiał informacyjny w obiekcie w językach obcych (przynajmniej dwóch) w pierwszych trzech obiektach (1 pkt)

brak

Za bardzo dobry (2) lub dobry (1) stan konserwacji i estetyki najważniejszych trzech obiektów (element uznaniowy) można doliczyć w sumie od 1 do 2 punktów dla całego regionu).

brak

I.B. Miejsca historyczne lub znaczące:

I.B. a) Budowle historyczne i monumenty:

Monumenty (pomniki) o znaczeniu międzynarodowym (każdy) (8)

brak

Monumenty (pomniki) o znaczeniu krajowym (do trzech*) (6)

brak

Monumenty (pomniki) o znaczeniu regionalnym (do trzech) (2)

brak

Pomniki lub obiekty małej architektury o znaczeniu lokalnym (do trzech****) (1)

Pomnik Jana Chrzciciela- nadanie praw miejskich Rypina w Rypinie, ul. Rynek 4 (1)

Pomnik 900-lecia Rypina w Rypinie, ul. Orzeszkowej Elizy 9 (1)

Pomnik Władysława- założyciela Rypina w Rypinie przy rondzie Solidarności i ul. Plac Sienkiewicza (1)

Pomnik Marszałka Józefa Piłsudskiego w parku w Rypinie, ul. 3 Maja 2a (-)

Pomnik Ofiar Straconych przez Hitlerowców w latach 1939-1945 w Rusinowie (-)

Pomnik ofiar hitleryzmu w Lasku Skrwileńskim w Skrwilnie (-)

Pomnik Powstańców Styczniowych na cmentarzu w Radzikach Dużych (-)

Pomnik Właściciela Dóbr Wompielsk z 1882 r. na cmentarzu w Radzikach Dużych (-)

Miejsca historyczne o znaczeniu międzynarodowym (do trzech) (8)

brak

Miejsca historyczne o znaczeniu krajowym (do trzech) (4)

brak

Miejsca historyczne o znaczeniu regionalnym (do trzech**) (2)

brak

Miejsca związane z akcją utworów literackich o międzynarodowym znaczeniu (za pierwsze trzy) (3)

brak

Miejsca związane z akcją utworów literackich o krajowym znaczeniu (za pierwsze trzy) (2)

brak

Miejsca związane z biografią osób o międzynarodowym znaczeniu (pierwsze trzy) (3)

brak

Miejsca związane z biografią osób o krajowym znaczeniu (do trzech) ZD (2)

brak

Miejsca związane z biografią osób o krajowym znaczeniu niedostępne lub częściowo zachowane (za pierwsze dwa*) (1)

brak

Miejsca związane z biografią osób o regionalnym znaczeniu (pierwsze dwa) (1)

brak

Miejsca związane z biografią osób innej narodowości, ważnych w skali krajowej dla tych narodowości (za pierwsze dwa) (2)

brak

I.B. b) Cmentarze historyczne:

Nekropolia zbiorowa władców Polski (8),

brak

Nekropolia zbiorowa innych znanych w skali kraju osobistości (do trzech) (5)

brak

Nekropolia zbiorowa znanych osobistości w skali regionu (do trzech) (2)

Nekropolia Właścicieli Okalewa w Skrwilnie (2)

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali międzynarodowej (6)

brak

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali kraju (do trzech) (2)

brak

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali regionu (do trzech) (1)

brak

Inny cmentarz zabytkowy z ciekawymi obiektami sztuki sepulkralnej*** (do dwóch) ZD (1)

Lapidarium z przytwierdzonymi odzyskanymi macewami w Rypinie (1)

Za każdy cmentarz zabytkowy lub inną nekropolię o znacznie ograniczonej dostępności – odejmuje się połowę przyznanych punktów

nie dotyczy

I.B. c) Budowle współczesne :

Budowle współczesne o bardzo wysokiej wartości architektonicznej D (do dwóch) – (5)

brak

Budowle współczesne o bardzo wysokiej wartości architektonicznej (nie dostępne) (do dwóch*) (2)

brak

Budowle współczesne o wysokiej wartości architektonicznej (do trzech**) (1)

brak

I.C) Pojedyncze dzieła sztuki:

Pojedyncze obiekty sztuki historycznej o znaczeniu międzynarodowym (10)

brak

Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu krajowym (do trzech) (5)

Witraż sakralny „Ostatnia Wieczerza” w kościele pw. Najświętszego Serca Jezusowego w Rypinie, jeden z największych witraży w Europie (5)

Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu regionalnym (do trzech*) (3)

brak

Obiekty, instalacje lub zespoły sztuki współczesnej o znaczeniu międzynarodowym (9)

brak

Obiekty, instalacje lub zespoły sztuki współczesnej o znaczeniu krajowym (do trzech*) (5)

brak

Obiekty, instalacje lub zespoły sztuki współczesnej o znaczeniu regionalnym (do trzech**) (2)

brak

I.D. Muzea i wystawy (w tym skanseny, galerie, muzea techniki):

Muzea o znaczeniu międzynarodowym (10)

brak

Muzea o znaczeniu krajowym (do trzech) (8)

brak

Muzea o znaczeniu regionalnym (do trzech) (5)

Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej w Rypinie (5)

Muzea o znaczeniu lokalnym (do trzech***) (2)

brak

Muzea typu skansenowskiego duże o przynajmniej regionalnym zasięgu (10)

brak

Inne muzea typu skansenowskiego (za pierwsze dwa) (6)

brak

Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu krajowym (w sumie za pierwsze trzy) (4)

brak

Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu regionalnym* (w sumie za pierwsze trzy) (2)

brak

Organizacja Nocy Muzeów w regionie na dużą skalę (ponad 10 placówek) (4)

brak

Organizacja Nocy Muzeów w regionie na mniejszą skalę* (3-9 placówek) (2)

brak

Lokalne izby pamięci, ogólnodostępne prywatne kolekcje pamiątek (do trzech****) (1)

brak

Samodzielne prezentacje multimedialne (pierwsze dwie) (4)

Bednarscy Galeria Pracownia Witraży (4)

Przy wszystkich uwzględnionych powyżej muzeach i ekspozycjach **dotatkowe** punkty za:

Ekspozycje i prezentacje multimedialne (do dwóch) (2)

brak

Wersje obcojęzyczne ekspozycji i prezentacji multimedialnych (do dwóch) (za każdą 1)

brak

Ekspozycje i prezentacje albo samodzielne placówki muzealne związane tematycznie z innymi grupami narodowymi lub etnicznymi, dziejami innych państw lub narodów (za pierwsze dwie z objaśnieniami w innym języku) (3)

brak

Przewodniki elektroniczne (1)

brak

Wersje obcojęzyczne przewodników elektronicznych (do 2 języków za każdy) (1)

brak

Przewodnicy obiektowi stali (2)

Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej w Rypinie (2)

Przewodnicy obcojęzyczni obiektowi stali za każdy język do trzech (1)

brak

Przewodnicy obiektowi na wcześniejsze zamówienie** (1)

brak

Przewodnicy obiektowi na wcześniejsze zamówienie w przynajmniej 2 językach obcych (w braku stałych), za każdy język do trzech (1)

brak

Mikroeventy oferowane podczas każdego zwiedzania grupowego muzeum (pierwsze 2) (2)

brak

Mikroeventy dostępne na zamówienie grupowe podczas zwiedzania muzeum (za pierwsze 2) (1)

brak

Własny materiał informacyjny, wydany nie dawniej niż przed 5 laty (1)

brak

Wersje obcojęzyczne własnego materiału informacyjnego (min. dwie wersje) (1)

brak

Sklep muzealny otwarty w godzinach pracy muzeum (1)

Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej w Rypinie (1)

Przy muzeach o znaczeniu **krajowym** dodatkowe punkty za:

Opis zbiorów w językach obcych (1)

nie dotyczy

Pojedyncze eksponaty (kolekcje) o znaczeniu międzynarodowym (do dwóch) (2)

nie dotyczy

Przy muzeach **regionalnych i lokalnych** punkty dodatkowe za:

Stałe godziny otwarcia (1)

Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej w Rypinie (1)

Pojedyncze eksponaty lub kolekcje o znaczeniu międzynarodowym (do dwóch w sumie)
(2)

brak

Pojedyncze eksponaty o znaczeniu krajowym (najwyżej jeden) (1)

brak

Każdą wystawę tematyczną stałą powyżej czterech (do dwóch w sumie) (1)

brak

Własny materiał informacyjny, opracowania mniejsze (broszury, foldery) (1)

Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej w Rypinie (1)

I.E. Eventy kulturowe:

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu międzynarodowym (7)

brak

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu krajowym (do dwóch) (6)

brak

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu regionalnym (do dwóch) (4)

brak

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu międzynarodowym (7)

brak

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu krajowym (do trzech) (6)

brak

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu regionalnym (do trzech) (4)

Jarmark Rypiński (Dobrzyński Jarmark Wielkanocny) (4)

Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu międzynarodowym (7)

brak

Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu krajowym (do dwóch) (6)

brak

Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu regionalnym (do dwóch)
(4)

Rzadsze eventy kultury wysokiej lub masowej o znaczeniu międzynarodowym (jeden)(4)

brak

Regularne działanie na terenie regionu grup inscenizacji historycznej (za pierwsze dwie)
(5)

Grupa Sympatyków Historii Średniowiecza, Rypin (5)

Dodatkowy punkt przyznaje się za każdy dzień trwania danego eventu kultury masowej
ponad 4 dni (jednak nie więcej niż 3 punkty w sumie)

brak

I.F. Funkcjonujące zakłady przemysłowe:

Z ofertą turystyczną (do dwóch) (2)

brak

Z ofertą kulturową (do dwóch) (2)

brak

Mikroeventy oferowane podczas każdego zwiedzania grupowego zakładu (pierwsze 2) (2)

brak

Mikroeventy dostępne na zamówienie grupowe podczas zwiedzania zakładu (za pierwsze 2) (1)

brak

Dodatek za obsługę w językach obcych: (minimum dwa języki obce) (za każdą ofertę) (1)

brak

I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza:

ZOO, Akwaria, Parki Dzikich Zwierząt, inne duże obiekty zoologiczne (za każdy do trzech) (4)

brak

Park Narodowy z Muzeum Przyrodniczym na terenie regionu (za każdy) (8)

brak

Park Krajobrazowy na terenie regionu (do trzech) (2)

brak

Rezerwat przyrody na terenie regionu (Poza Parkami Narodowymi i Krajobrazowymi do trzech) (1)

Leśny rezerwat przyrody Tomkowo (1)

Leśny rezerwat przyrody Okalewo (1)

Faunistyczny rezerwat przyrody Rzeka Drwęca (1)

Ogród Botaniczny, Palmiarnia, Arboretum (za pierwsze dwa obiekty) (4)

brak

Ogród przy rezydencji, park kultywowany (za pierwsze dwa obiekty) (2)

Park dworski w Gulbinach (2)

Park w Długiem (2)

Park w Rusinowie (-)

Park podworski w Skrwilnie (-)

Zespół dworsko-parkowy w Starorypinie (-)

Park miejski duży kultywowany (pow. od 4 ha) z obiektami sztuki (za pierwsze dwa) (2)

brak

Park miejski duży, kultywowany, bez obiektów sztuki* (za pierwsze dwa) (1)

brak

Park miejski mniejszy (powierzchnia od 1-4 ha) z obiektami sztuki** (za pierwszy) (1)

Park Miejski w Rypinie (1)

I.H. Szlaki kulturowe:

Przebiegające przez region lub jego miejscowości materialne lub realne szlaki turystyczne o znaczeniu międzynarodowym (8)

brak

Przebiegające przez region lub jego miejscowości materialne lub realne szlaki o znaczeniu krajowym (za pierwsze trzy) (6),

Szlak św. Jakuba na trasie Tomkowo – Radziki Duże wraz z lokalnym sanktuarium w Studziance (6)

Przebiegające przez region materialne lub realne szlaki turystyczne o znaczeniu regionalnym (za pierwsze dwa) (3)

szlak Miejscami Pamięci Narodowej (3)

Materialne lub realne szlaki turystyczne w regionie (własne) (za pierwsze trzy) (3)

brak

Materialne lub realne szlaki lub trasy w poszczególnych miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (3)

brak

Wirtualne szlaki turystyczne, przebiegające przez teren regionu (za pierwsze trzy) (2)

brak

Wirtualne trasy tematyczne w miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (1)

Rypin na ścieżkach do niepodległości w Rypinie- aplikacja na telefon (1)

Podziemne trasy turystyczne stale dostępne na terenie regionu (7)

brak

Regularna oferta objazdu turystycznego z przewodnikiem (za pierwsze dwie trasy) (3)

brak

Oferta objazdu turystycznego w przewodnikiem na zamówienie (za pierwsze dwie trasy)

(1)

brak

Dodatkowe wersje językowe oferty objazdu z przewodnikiem (za dwie pierwsze) (1)

brak

Podsumowanie:

Kategoria I: 82

Kategoria II: 27

Kategoria III: 16

Kategoria IV: 4

Tabela 1. Zestawienie punktacji dla powiatu rypińskiego w zakresie turystyki kulturowej

Kategoria	Podkategoria	Uzyskana liczba punktów	Maksymalna liczba punktów
I. Potencjalne cele turystyki kulturowej	I.A Zabytki. W tym:	31	473
	I.A. a) obiekty sakralne	14	122
	I.A. b) Zamki i pałace:	17	108
	I.A. c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne:	0	140
	I.A. d) Obiekty militarne:	0	18
	I.A. e) dodatkowe punkty	0	85

I.B. Miejsca historyczne lub znaczące:	6	168
I.B. a) Budowle historyczne i monumenty	3	102
I.B. b) Cmentarze historyczne	3	56
I.B. c) Budowle współczesne	0	10
I.C. Pojedyncze dzieła sztuki	5	72
I.D. Muzea i wystawy	14	115+90
I.E. Eventy kulturowe	9	150
I.F. Zakłady przemysłowe z ofertą turystyczną	0	16
I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza	8	53
I.H. Szlaki kulturowe	9	106
RAZEM za kategorię I	82	1243

3. Ocena mikroregionu z punktu widzenia turystyki kulturowej

Powiat rypiński znajduje się we wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego. W efekcie przeprowadzonej waloryzacji turystyczno-kulturowej mikroregion ten w najważniejszej z punktu widzenia oceny posiadanych zasobów kategorii I uzyskał wynik 82 punkty. Oznacza to, że posiada on niski potencjał turystyczno-kulturowy.

Z całą pewnością sytuacja powiatu rypińskiego przedstawiałaby się korzystniej, gdyby nie fakt, że wiele historycznych obiektów nie zachowało się do dzisiaj. Dotyczy to przede wszystkim samego Rypina, gdzie głównie w wieku XIX, ale również w latach późniejszych, dokonano rozbiórki takich obiektów (lub ich pozostałości) jak: gotycki zamek z XIV w., średniowieczne mury miejskie wraz z bramami i basztami, budynek ratusza, miejska synagoga, prawosławna Cerkiew Wprowadzenia Najświętszej Bogurodzicy do Świątyni, Kościół Świętego Ducha zbudowany przez bożogrobców, jak

też trzy cmentarze żydowskie. Do naszych czasów nie zachowały się także obiekty położone w Starorypinie, pierwotnej lokalizacji miasta lub są one niedostępne, jak średniowieczne grodzisko.

Tak więc dziś znaczenie głównych i stosunkowo nielicznych walorów kulturowo-turystycznych analizowanego obszaru jest co najwyżej lokalne.

W powiecie rypińskim znajduje się wiele obiektów sakralnych. Większym zainteresowaniem może cieszyć się drewniana Kaplica Matki Boskiej Studziannej i św. Jakuba w Studziance z ok. 1720 roku, najstarszy zabytek w gminie Brzuze. Stanowi ona cel lokalnych pielgrzymek, a to z racji przechowywania w niej obrazu Najświętszej Rodziny, uznawanego za cudowny i przypisywania pobliskiemu źródelku właściwości uzdrawiających. Obiekty leżą na jednym z najświetniejszych szlaków pielgrzymkowych – Camino de Santiago – Drodze św. Jakuba. Studzianka znajdująca się w gminie Brzuze została dodana do szlaku w roku 2014. Szlak św. Jakuba na terenie powiatu ciągnie się na dystansie ok. 15 km i jest dobrze oznakowany. Ten odcinek jednak położony jest na szlaku dojazdowym do szlaku głównego, zatem jego znaczenia nie należy przeceniać. Ciekawą pod względem architektonicznym budowlą sakralną jest kościół św. Anny w Skrwilnie, zbudowany w stylu późnoklasycystycznym.

W omawianym mikroregionie znajduje się kilka dworów i pałaców. Pałac w Radzikach Małych obecnie znajduje się w rękach prywatnego właściciela. Zabytek jest bardzo zaniedbany i grozi mu zawalenie. Inne obiekty są odnowione i użytkowane, tj.: klasycystyczny Dworek w Radzikach Dużych pełniący obecnie funkcje szkolne, Dworek w Tomkowie, gdzie prosperuje gospodarstwo agroturystyczne oraz pałac w Ugoszczu, w którym mieści się Dom Pomocy Społecznej „Kombatant”. W Sadłowie znajdował się zamek, na co wskazuje tabliczka umieszczona przy drodze przy ruinach. Niestety ruiny są zarośnięte i obecnie pozostało w zasadzie samo wzniesienie zamkowe. W zdecydowanie większym stopniu zachowały się pozostałości zamku z XV w. w Radzikach Dużych, utrzymywane w stanie zabezpieczonej ruiny. Przetrwał niemal pełen obwód murów zewnętrznych mierzących od 5 do 8 metrów. Obiekt znajduje się na terenie szkolnym, ale dostęp do niego jest wolny. Jest to zdecydowanie najciekawszy obiekt tej

kategorii w powiecie. Zorganizowanie wizualizacji 3D zamku w stanie oryginalnym wydaje się dobrym sposobem uatrakcyjnienia tego miejsca.

Na terenie powiatu rypińskiego znajduje się sporo pomników upamiętniających wydarzenia historyczne lub ważna dla regionu osobistości. Wytyczono szlak o nazwie: *Miejscami Pamięci Narodowej*. W jego skład wchodzi: Dom Kaźni (budynek obecnego Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej), lasek w Rusinowie (Pomnik ofiar straconych przez hitlerowców w latach 1939-1945) i lasek w Skrwilnie (Pomnik w hołdzie ofiarom hitleryzmu). Do trasy należałoby dodać powstałe lapidarium z odnalezionymi macewami, które znajduje się na miejscu dawnego zniszczonego przez Niemców cmentarza żydowskiego. Warto oznaczyć to miejsce i usprawnić jego odnalezienie. Corocznie osoby pochodzenia żydowskiego odwiedzają Rypin, niektórzy szukają informacji o swoich przodkach. Pomaga im w tym Rypiński Klub Genealogiczny działający w Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej w Rypinie. Na terenie Rypina powstała trasa tematyczna o nazwie „Rypin na ścieżkach do niepodległości” dostępna w aplikacji na telefon. Umiejscowionych na mapie w aplikacji jest 14 ważnych historycznie miejsc, a przy każdym z nich jest tabliczka z opisem w języku polskim i angielskim.

W powiecie podejmowane są nieśmiałe próby promowania lokalnych produktów żywnościowych. „Na świętego Marcina najlepsza gęsina z Rypina” to lokalne wydarzenie, organizowane przez rypiński samorząd, a na którym można posmakować potraw z gęsiny rypińskiej. Gęś rypińską włączono je do zasobów genetycznych populacji gęsi w 1976 r., a hodowane są w Stacji Zasobów Genetycznych Drobiu Wodnego w Dworzyskach. Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej w Rypinie publikuje tradycyjne przepisy z kuchni regionalnej. Na terenie powiatu rypińskiego wytwarza się tradycyjne wyroby kulinarne takie jak:

- masło domowe robione z kwaśnej śmietany, ubijane ręcznie drewnianymi narzędziami,
- domowy ser biały, który wyrabiany jest poprzez podgrzewanie zsiadłego mleka,

- wino gronowe, wytwarzane tradycyjnymi metodami z ciemnych winogron ekologicznych. (www.kpodr.pl/przedsiębiorczosc/produkty-tradycyjne-z-pomorza-i-kujaw/).

Oferta regionalnych wyrobów jest jednakże na chwilę obecną (2022) zbyt skromna, aby traktować turystykę kulinarną jako czynnik przyciągający turystów o takich zainteresowaniach.

W powiecie rypińskim baza noclegowa jest bardzo słabo rozwinięta. Powiat ten zajmuje ostatnie, miejsce w województwie kujawsko-pomorskim pod względem liczby turystycznych obiektów noclegowych (Statystyczne Vademecum Samorządowca 2020). Najwięcej jest tu gospodarstw agroturystycznych. Jedno z nich, Gospodarstwo Agroturystyczne w Tomkowie, zlokalizowane jest w dawnym dworze z XVIII w., a więc można tu nocleg połączyć ze zwiedzaniem obiektu. Obiekty gastronomiczne, niezbyt liczne, koncentrują się w Rypinie i jego okolicach. Są to restauracje z kuchnią polską i oraz fast foody i pizzerie.

Niezbędnym elementem do rozwoju turystyki jest dostępność komunikacyjna. Do Rypina możemy dostać się bezpośrednim pociągiem. Po około dwudziestoletniej przerwie w 2022 r. zostało uruchomione połączenie na trasie linii kolejowej 33 Brodnica-Kutno relacji Katowice – Gdynia (TLK Flisak). Przypadek Rypina jest wyjątkowy, ponieważ miasto uzyskało połączenie dalekobieżne, zanim wznowiono połączenia regionalne. Znalazły się takowe (cztery na dobę), w postępowaniu przetargowym na przewozy kolejowe, które organizował Kujawsko-Pomorski Urząd Marszałkowski. Przetarg ten został jednak unieważniony. Bezpośrednie połączenia autobusem są dostępne m.in. z Torunia, Bydgoszczy, Lipna, Włocławka, Brodnicy i okolicznych miejscowości. Z dalej położonych miast niewymienionych powyżej pozostaje podróż własnym środkiem transportu. Na terenie powiatu będą drogi wojewódzkie: DW557 Rypin-Lipno, DW560 Brodnica-Bielsko, DW534 Grudziądz-Rypin oraz DW563 Rypin-Mława. Skromnie rozwinięta komunikacja publiczna może stanowić spore utrudnienie w sprawnym przemieszczaniu się po powiecie.

Bardzo niski potencjał rozwoju turystyki kulturowej w omawianym mikroregionie wskazuje na skromne możliwości jego wykorzystania jako samodzielnego czynnika rozwoju. Wydaje się, że przyczyną takiego stanu rzeczy może być dość peryferyjne położenie mikroregionu w kontekście dawnych i obecnych szlaków komunikacyjnych i handlowych. Także gospodarka oparta na rolnictwie, które w regionie dysponuje glebami w przeważającej części o niskiej przydatności, nie generowało w przeszłości dochodów pozwalających na kosztowne inwestycje w budownictwo reprezentacyjne i religijne.

Zdecydowanie większy potencjał w powiecie ma rozwój turystyki pobytowej związanej z zasobami przyrodniczymi. Na terenie omawianego mikroregionu znajdują się fragmenty 3 mezoregionów fizyczno-geograficznych w obrębie makroregionu Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego. Są to mezoregiony Pojezierza Dobrzyńskiego, Doliny Drwęcy i Równiny Urszulewskiej (falisty obszar sandrowy). Zróżnicowana rzeźba Pojezierza Dobrzyńskiego, płaskie tereny Równiny Urszulewskiej czy doliny meandrujących rzek Drwęcy i Rypienicy sprawiają, że krajobraz powiatu jest dość urozmaicony.

Na terenie powiatu rypińskiego znajdują się 24 jeziora o powierzchni powyżej 1 ha. Są to dwa typy jezior: rynnowe (15) i morenowe. Najgłębsze jest jezioro Sitnica (21,2 m głębokości), a największe to Urszulewskie o powierzchni 287,5 ha.

Wzdłuż brzegów większości jezior znajdują się prywatne obiekty letniskowe. Nieliczne są jednak ogólnodostępne obiekty. Nad Jeziorem Nadroskim znajduje się ośrodek wypoczynkowy Urszulewo. Jezioro Żalskie, ze względu na swoją długość, jest dobrze przystosowane do uprawiania sportów wodnych takich jak: żeglarstwo, kajakarstwo czy windsurfing. Widać rozwijające się zainteresowanie jeziorem i okolicą pod względem turystycznym i wypoczynkowym. Na zachód od jeziora, znajduje się ośrodek wypoczynkowy, posiadający domki letniskowe na około 100 osób. Znajduje się tam plaża i wyznaczone kąpielisko z pomostami. Jezioro Brzuskie posiada gminne kąpielisko z ratownikiem, pomost oraz plażę.

Przez powiat rypiński przepływają rzeki: Drwęca, Rypienica, Ruziec, Skrwa Prawa i Struga Okalewska. Drwęca jest malowniczym, a jednocześnie dość łatwym szlakiem kajakowym, na której urządzone są liczne spływy, także na odcinku znajdującym się w powiecie rypińskim (o długości 20,5 km). Przy wysokim stanie wody na wiosnę można spłynąć kajakami bez bagażu mocno meandrującą Rypienicą od Rypina, do Drwęcy (odcinek ok. 24 km.). Natomiast na odcinku od Osieka do Drwęcy można płynąć kajakami prawie przez cały sezon. Skrwa jest bardzo atrakcyjna dla miłośników kajakarstwa. Ten ponad 100 km szlak kajakowy biegnie od jeziora Skrwilno do ujścia Skrwy w Zalewie Włocławskim. Jego początkowy odcinek (11 km) znajduje się w omawianym mikroregionie. Dolina Rużca z licznymi jeziorami jest bardzo atrakcyjna turystycznie, ze względu na malowniczy pagórkowaty krajobraz i czyste środowisko. Czynniki te sprzyjają powstawaniu zabudowy lotniskowej.

Stosunkowo liczne jeziora i rzeki sprawiają, że teren mikroregionu może stanowić destynację turystyki wędkarskiej i ornitologicznej. Największymi dzierżawcami i użytkownikami jezior są Gospodarstwo Rybackie we Włocławku, Polski Związek Wędkarski, Zarząd Okręgu Mazowsze oraz Okręgu Toruńskiego.

Podsumowując, wydaje się, że turystyka kulturowa może jedynie stanowić ofertę uzupełniającą. Uatrakcyjnić pobyt wypoczynkowy czy wędkarski w mikroregionie.

Bibliografia:

Dmochowski F. S., 1858, *Przekleństwo matki: opowiadanie na rzeczywistych faktach osnowane*, Warszawa

Forcmańska U., Szalkowski A., Krajewski B., 2016, *Rypin w starej fotografii. T. 1, Krajobraz miasta, Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej, Rypin*

Gałkowski P., 2002, *Brzuze i okolice*, Brzuze

Gałkowski P., 2009, *Okolice Rypina*, Rypin

Gałkowski P., Jaroszewski T., Tyburski M., 2016, *Dzieje powiatu rypińskiego : (szkic do monografii)*, Rada i Zarząd Powiatu, Rypin

Gałkowski P., Piotrowski R., 2000, *Rogowo i okolice*, Rypin-Rogowo

Gałkowski P., Żuchowski Z., 2003, *Wąpielsk i okolice*, Rypin-Wąpielsk

Gołębiewska M., 2020, *Rypin : miasto kulturą opisane*, Urząd Miasta Rypin

Krajewski M., 1994, *Rypin. Szkice z dziejów miasta*, Rypin

Mikulski K., 2012, *Rypin : dzieje miasta. T. 2, Od 1918 roku*, Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej, Rypin

Rybińska E., Rubnikowicz M., 2008, *Program opieki nad zabytkami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2009-2012*, Wojewódzki Ośrodek Kultury

Tyburski M. S., 2017, *Przyroda powiatu rypińskiego wyd. II*, Polskie Wydawnictwa Reklamowe, Toruń

Netografia

Cmentarze Żydowskie w Polsce - <http://cmentarze-zydowskie.pl/rypin.htm>

Gazeta Pomorska- <https://pomorska.pl/kujawskopomorskie-w-regionie-mamy-juz-trzy-drogi-sw-jakuba/ar/c7-15359239>

Gęś rypińska - http://www.bioroznorodnosc.izoo.krakow.pl/drob/gesi/charakterystyka_ras/rypinska

Gospodarstwo agroturystyczne „Tomkowo” - [http://www.agroturystyka.kpodr.pl/pl/gospodarstwo/agro,127.html?&eq\[f_powiat\]=12](http://www.agroturystyka.kpodr.pl/pl/gospodarstwo/agro,127.html?&eq[f_powiat]=12)

Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego - <https://www.kpodr.pl/przedsiębiorczosc/produkty-tradycyjne-z-pomorza-i-kujaw/>

Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej w Rypinie - www.muzeum.rypin.eu

Portal Polska Niezwykła - <http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/search,1,-1,-1,986136,-1,-1,-1.html>

Portal Wirtualny Sztetl - <https://sztetl.org.pl/pl/miejscowosci/r/298-rypin/96-historia-miejscowosci/67695-historia-miejscowosci>

Ruiny zamku w Radzikach Dużych - <https://www.zamkipolskie.com/radziki/radziki.html>

Rynek kolejowy - <https://www.rynek-kolejowy.pl/mobile/rypin-na-razie-nie-moze-liczyc-na-pociagi-regionalne-107671.html>

Rypin nasze miasto - artykuł: TOP 15 atrakcji w Rypinie i powiecie rypińskim- <https://rypin.naszemiasto.pl/top-15-atrakcji-w-rypinie-i-powiecie-rypiskim-zobacz/ga/c1-8333032/zd/62955002>

Serwis TVP Bydgoszcz - <https://bydgoszcz.tvp.pl/57417078/w-rypinie-znowu-zatrzymuja-sie-pociagi-pasazerskie-mozna-dojechac-nad-morze-i-na-slask>

Starostwo Powiatowe w Rypinie - <https://powiatrypinski.pl/>

Statystyczne Vademecum Samorządowca - <https://svs.stat.gov.pl/>

Trasa Camino Polaco - https://caminopolaco.pl/?page_id=27

Tygodnik Regionu Rypińskiego CRY Rypin - <https://rypin-cry.pl/artykul/bogata-historia-zydow/263741>

Urząd gminy Brzuze - www.brzuze.pl/

Urząd gminy Rypin - <https://www.rypin.pl/>

Urząd gminy Wąpielsk - <https://www.wapielsk.pl/>

Urząd miasta Rypin- <http://www.rypin.eu/strona-49-historia.html>

Wykaz zabytków znajdujących się na terenie powiatu rypińskiego -
<http://www.torun.wkz.gov.pl/bip/art/files/119>

Wywiad z dyrektorem Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej w Rypinie dot. Kultury żydowskiej w
Rypinie - <https://rypin-cry.pl/artykul/bogata-historia-zydow/263741>

Zabytki w powiecie rypińskim - <https://zabytek.pl/pl>